

ARAŞTIRMA MAKALESİ / RESEARCH ARTICLE

HİLE Mİ? SUİSTİMAL Mİ? BÜTÜNLEŞTİRİCİ LİTERATÜR DEĞERLENDİRMESİ YÖNTEMİ İLE KAVRAMSAL BİR ANALİZ

FRAUD OR CORRUPTION & ABUSE? A CONCEPTUAL ANALYSIS BY AN INTEGRATIVE LITERATURE REVIEW

N. Gözde BİRCAN^{*}

Öz

Hile ve suistimal, günümüzde işletmeler ve ilgili mesleki kuruluşlar tarafından sıklıkla kullanılan ve çeşitli akademik kaynak ve metinlerde de adı çokça geçirilen iki yaygın kavram olarak karşımıza çıkmaktadır. Söz konusu kullanımlar incelendiğinde bu iki kavramın Türkçede sıklıkla birbirinin yerine kullanıldığı ve birbiri ile karıştırıldığı görülmektedir. Oysaki hile kelimesi İngilizcede “*fraud*”, suistimal kelimesi “*corruption & abuse*” kelimelerine karşılık gelmekte ve iki ayrı anlamı içermektedir. Suistimal kelimesinin kavramsal olarak kompleks yapıda olması ve farklı disiplinlerde farklı anlamlarda kullanılabilmesi sebebiyle denetim disiplini içerisinde ele alınan finansal suistimallerin İngilizce içerisinde zaman zaman “*financial abuse*” terimi ile de ifade edildiği görülmektedir. Orijinalinde farklı anlamlar taşıyan ve birbirinden farklı olan iki ayrı kavramın aynı anlamda kullanılması ise tam bir kavram kargaşasına neden olmaktadır. Özellikle İngilizceden Türkçeye yapılan çevirilerde her kurumun ve kuruluşun kendi yaptığı çeviriyi benimsemiş olması da kavramlar arasındaki farklılığın anlaşılmasını güçleştirmektedir. Çalışmada, kavramlar arası anlam kargaşasının çözülmesine yardımcı olmak amacıyla öncelikle hile ve suistimal kavramları arasındaki ilişki benzerlikler ve farklılıklar açısından ele alınmış, daha sonra ise kavramların farklı kullanım şekilleri bütünleştirici literatür değerlendirmesi yöntemi ile analiz edilmiştir. Çalışmanın temel amacı hile ve suistimal kavramlarının akademik ve mesleki tanımlarına esas teşkil eden farklı biçimsel mantıkların analiz edilerek kavramlara doğru kullanımının öneminin vurgulanmasıdır.

Anahtar Kelimeler: Hile, Suistimal, Denetim.

JEL Sınıflandırılması: M42.

* Dr. Öğr. Üyesi, T.C. İstanbul Kültür Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, İşletme Bölümü (İngilizce), E-Mail: g.bircan@iku.edu.tr, ORCID: 0000-0002-0217-6339.

How to cite this article/Atıf için: Bircan, N.G. (2024). Hile mi? suistimal mi? bütünleştirici literatür değerlendirmesi yöntemi ile kavramsal bir analiz. *Marmara Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 46(2), 1-354. DOI: 10.14780/muiibd.1397192.

Abstract

Fraud and corruption are two common concepts that are frequently used by enterprises, authorized institutions and professional organizations and are frequently mentioned in relevant academic sources. Regarding the use of these two concepts, it is seen that these two concepts are often used interchangeably in Turkish and confused with each other. However, the word; hile in Turkish corresponds to the “fraud”, and the word; suistimal in Turkish corresponds to the word “corruption or abuse” in English and expresses two different meanings. Since the concept of abuse is conceptually complex and can be used in different meanings in different disciplines, it is seen that corruption or abuse schemes within the scope of audit profession are sometimes expressed with the term “financial abuse” in English. The use of two different concepts, which have different meanings and are different from each other, in the same sense causes a complete confusion of concepts. Especially in the translations from English to Turkish, the fact that each institution and organization has adopted its own translation makes it difficult to understand the difference between the concepts. In the study, in order to help preventing the confusion of the concepts, firstly, the relationship regarding similarities and differences between the concepts of fraud and corruption & abuse were discussed, and then the ways of different usage of the terms were analyzed by integrative literature review. The main purpose of the study is to emphasize the importance of correct usage of the concepts of fraud and corruption by analyzing different formal logics that form the academic and professional definitions of the concepts of fraud and corruption.

Keywords: Fraud, Corruption & Abuse, Audit.

JEL Classification: M42.

1. Giriş

Hile, işletmelerin varlığını tehdit eden potansiyel bir tehlike olarak karşımıza çıkmaktadır. Günümüzde hile büyük veya küçük ölçekli tüm işletmeler için büyük bir tehdit oluşturmaktadır (Doğan ve Kayakıran, 2017). Diğer bir deyişle tüm işletmeler hileye karşı alınan tüm önlemlere, işletme içerisinde oluşturulan kontrol ve denetim mekanizmalarına ve hile ile mücadele yöntemlerine karşın her an hile veya hileli eylemlere maruz kalma riski ile karşı karşıyadır. Bu yüzden hile kavramı her zaman işletmelerin ana gündem konuları arasında yer almıştır. Tarihsel süreç içerisinde özellikle 2000’li yıllarda Enron, Worldcom vb. gibi dünyaca ünlü büyük şirketlerde görülen denetim skandallarıyla birlikte hile kavramı, işletmelerin gündemine oturan, işletme yöneticilerinin ve meslek profesyonellerinin gündem mesajlarında, söylemlerinde ve ilgili mesleki ile akademik yazınlarında sıklıkla yer verilen ve işletmeler ile çeşitli yetkili kuruluşların raporlarına konu olan bir kavram haline dönüşmüştür. Sertifikalı Hile İnceleyicileri Derneği (ACFE), 1996 yılından beri her iki yılda bir olmak üzere mesleki hile ve suistimaller konusunda araştırmalar yapmakta ve mesleki hile ve suistimaller konusunda detaylı bilgilere yer veren uluslararası araştırma raporları yayınlanmaktadır (Kıracı, 2013). Bu araştırma raporları ile birlikte hile konusundaki farkındalık ve hile kavramının hem akademik hem de mesleki yazınlardaki kullanımı giderek artmıştır. Bununla birlikte zaman içerisinde Türkçede yapılan çevirilerde “fraud” kelimesinin daha önce çevrildiği gibi hile olarak çevrilmeyip “suistimal” şeklinde çevrilerek kullanılmaya başlanması tam bir kavram kargaşasına yol açmıştır. Özellikle hile konusundaki en yetkili kuruluş olan ACFE Türkiye’nin Türkçe isminin Uluslararası Suistimal İnceleme Uzmanları Derneği (USİUD) şeklinde çevrilerek kullanılması, çeşitli meslek örgütlerinin, denetim firmalarının mesleki yazınlarında hile kavramına “suistimal” adı ile yer vermesi ve hile üçgenini (the fraud tree) “suistimal üçgeni” olarak adlandırması bu konudaki

kavram kargaşasını ve anlam karışıklıklarını daha da arttırmıştır. Bu çalışmada kavramlar arasındaki söz konusu anlam kargaşasının ortadan kaldırılması amacıyla yönelik olarak “hile” ve “suistimal” kavramlarının geçmişteki ve günümüzdeki farklı kullanım biçimleri bütünleştirici literatür değerlendirmesi yöntemi ile incelenerek analiz edilmiştir. Bu kapsamda denetim bilimi alanında hile ve suistimal konusunda 2013-2023 yılları arasında yayınlanmış olan akademik makaleler, tam metin bildiriler, tezler, ilgili mesleki kuruluşlarının araştırma raporları ve yayınları ile konu ile ilgili mesleki standartlar bütünleşik literatür değerlendirmesi yöntemi ile incelenmiştir. Çalışmanın amacı hile ve suistimal kavramları arasındaki anlam kargaşasının çözümüne yönelik yeni bir bakış açısı sağlamak ve spesifik olarak denetim bilimi kapsamında hile ve suistimal kavramlarının akademik ve mesleki kullanım biçimleri hakkında özet bir bilgi sunmaktır.

2. Hile ve suistimal kavramları

Hile ve suistimal kavramları Türkçede sıklıkla aynı anlamda veya birbirlerinin yerine kullanılabilir. İngilizcede ise “fraud” ve “corruption & abuse” kavramları birbirinden farklı iki ayrı kavram olarak ifade edilmektedir (Oxford Advanced Learner’s Dictionary, 2005). Türkçede yaşanan söz konusu anlam kargaşasının önlenmesi amacıyla öncelikle aşağıda hile ve suistimal kavramlarının kavramsal içeriğine yönelik temel bilgilere yer verilmiştir. Daha sonra ise hile ve suistimal arasındaki ilişki, bu kavramlara ilişkin benzerlikler ve farklılıklar dikkate alınarak değerlendirilmiştir.

2.1. Hile kavramı

Hile kavramı; hırsızlık, aldatma, dolandırıcılık, sahtekârlık, yolsuzluk vb. gibi aldatma içeren ve başkalarının zararına neden olacak şekilde haksız bir kazanç sağlama amacı taşıyan tüm eylemleri içine alan geniş bir kavramsal çerçeveye sahiptir. Türk Dil Kurumu (TDK) sözlüğünde hile kavramı; “birini aldatmak, yanıltmak için yapılan düzen, dolap, dümen ve oyun” kavramlarına karşılık gelmektedir (TDK, 2023). ACFE tarafından yapılan daha geniş kapsamlı bir tanımda ise hile; “bir çalışanın görevini, çalıştığı işletmenin varlık ve kaynaklarını kasıtlı şekilde kötüye kullanarak veya suistimal ederek kendine haksız kazanç sağlaması” olarak tanımlanmaktadır (Alkan, 2020). Hile kavramı ile ilgili bir başka kapsamlı tanıma ise BDS 240 – Finansal Tabloların Bağımsız Denetiminde Bağımsız Denetçinin Hileye İlişkin Sorumlulukları Standardında yer verilmiştir. BDS 240’ta hile; “*yönetim, üst yönetimden sorumlu olanlar, çalışanlar veya üçüncü taraflardan bir veya birden fazla kişinin haksız veya yasalara aykırı bir menfaat elde etmek amacıyla yaptığı aldatma içeren kasıtlı eylemleridir*” şeklinde ifade edilmiştir (KGK, 2023). Buna göre hile ile ilgili tanımlar incelendiğinde hile eyleminin “kasıt” unsuru içerdiği görülmektedir. Nitekim hile eyleminin kasıtlı bir eylem olması, hileyi hatadan ayıran en önemli farktır. Bir hile eyleminin oluşabilmesi için temel olarak üç unsura ihtiyaç bulunmaktadır. Bunlar; baskı, fırsat ve haklı gösterme unsurudur. Bazı akademik kaynaklarda baskı unsuru; tehdit, fırsat unsuru; motivasyon ve haklı gösterme unsuru rasyonalizasyon adlarıyla da geçebilmektedir. Temelde bir kişiyi hile yapmaya yönelten nedenleri ortaya koyarak hile kavramını açıklamakta kullanılan baskı, fırsat ve haklı gösterme unsurları, literatürde “hile üçgeni”

olarak adlandırılmaktadır. Söz konusu üç unsur ilk defa ACFE'nin kurucularından biri olan ve hile konusunda pek çok araştırması bulunan Joseph T. Wells tarafından "hile üçgeni" olarak adlandırılmıştır (Yazıcı, 2018). Zaman içerisinde hile üçgeni modelinin bir kişiyi hile yapmaya yönelten nedenleri açıklamakta yetersiz kaldığının öne sürülmesi ve eleştirilmesi sonucunda hile üçgeni modeli geliştirilmiş ve 2004 yılında David T. Wolfe ve Dana R. Hermanson tarafından "hile elması" modeli öne sürülmüştür (Wolfe and Hermanson, 2004). Buna göre yeni modelde hile eyleminin açıklamakta kullanılan üç temel unsura (baskı, fırsat ve haklı gösterme) yetenek (beceri) unsuru eklenmiştir. Yetenek (beceri) unsuru, hile yapan kişinin hile yapma konusundaki ego, zekâ, kendine güven, yalan söyleme becerisi, stres yönetimi vb. açıdan potansiyelini veya yeteneğini ifade etmektedir. 2011 yılında ise Crowe Howarth, hile kavramının anlaşılmasına yönelik olarak kişiyi hile yapmaya yönelten nedenlere bir unsur daha ekleyerek "hile beşgeni" modelini geliştirmiştir (Humprey vd., 2023). Hile beşgeni modeli, hile elmasındaki unsurlara ek olarak kibir unsurunu içermektedir. Kibir unsuru hile eylemini gerçekleştiren kişinin sahip olunan haklar üzerindeki üstünlük tutumunu ifade etmektedir. Kibir unsuru kapsamında hile eylemini gerçekleştiren kişi iç kontrol sisteminin, şirket politika ve kurallarının kendisi için geçerli olmadığı düşüncesine sahip bulunmaktadır (Kazan, 2020). Buna göre hile beşgeni modeli temelde kibir unsuru aracılığı ile hile eylemini yapan kişinin yüksek üstünlük duygusu ve egosu sebebiyle hile eylemini yaparken yakalanmayacağı düşüncesine sahip olacağını ve yaptığı hileyi gizlemeyeceğini vurgulamaktadır. Diğer bir deyişle hile beşgeni modeli, hileyi yapan kişide gözlemlenen yüksek üstünlük duygusu ve egonun bu kişiyi hile yapma konusunda daha fazla cesaretlendireceği anlayışını savunmaktadır.

2.2. Suistimal kavramı

Suistimal kavramı, farklı disiplinler tarafından farklı anlamlarda kullanılabilen geniş kapsamlı bir kavramdır. Literatürde suistimal kavramı; finansal suistimal, mesleki suistimal, bilgi suistimali, emniyeti suistimal, iyi niyetin suistimali, vb. gibi farklı anlamlarda kullanılabilir. Denetim bilimi açısından ise suistimaller, işletmelerde meydana gelen finansal içerikli suistimal olaylarını ifade edilmektedir. TDK sözlüğünde suistimal kavramı, "görev, yetki vb'ni kötüye kullanma" olarak karşılık bulmaktadır (TDK, 2023). Buna göre her suistimal olayı, taraflardan bir veya birkaçının güveninin, eylemi gerçekleştiren kişi veya kişilerin bulunduğu görev, yetki ya da pozisyonunu yanlış şekilde kullanması yoluyla istismar edilmesi şeklinde gerçekleştirilmektedir. Suistimal ile ilgili tanımlar incelendiğinde suistimal kavramının tıpkı hile kavramında olduğu gibi özünde kötüye kullanma ve aldatma eylemi içerdiği görülmektedir. Bununla birlikte suistimal kavramının ana çerçevesini hile kavramı oluşturmaktadır. Literatürde suistimal kavramı ile aynı anlamda kullanılan sahtekârlık, rüşvet, kara para aklama, dolandırıcılık, yolsuzluk, yasal olmayan hediyeler, çıkar çatışmaları, ekonomik zorbalıklar vb. gibi olayların tamamı suistimal kavramının kapsamı içerisinde ve birer hile türüdür. Buna göre kavramsal açıdan suistimal, bir hile türüdür ve hile kavramının kapsamı içerisinde değerlendirilmelidir. Suistimaller özünde birer hile olması sebebiyle kazan-kaybet stratejisine dayalıdır ve suistimal eylemlerinde hile eylemlerinde olduğu gibi en az bir kazanan ve bir kaybeden bulunmaktadır. Suistimalci kişi veya kişiler, suistimal eylemi ile aldattıkları

kişi veya kişiler üzerinden haksız kazanç veya fayda sağlar iken suistimal eylemine maruz kalan taraf veya taraflar maddi veya manevi kayba veya zarara uğramaktadırlar (Saraçoğlu ve Tuncel, 2019).

2.3 Hile ve suistimal kavramları arasındaki ilişki

Hile ve suistimal kavramları birbirine benzer kavramlar olduğu için aralarında yakın bir ilişki bulunmaktadır. Bununla birlikte iki kavramın terimsel karşılıkları ve anlamları birbirinden farklıdır. Oxford ve Cambridge sözlüklerinde hile kavramı terimsel olarak İngilizce “fraud” kelimesine, suistimal kavramı terimsel olarak “corruption & abuse” kelimelerine karşılık gelmektedir (Cambridge Dictionary, 2023). Orjinalinde “fraud” olarak bilinen hile kavramının herhangi bir İngilizce sözlükte Türkçe karşılığı “suistimal” olarak geçmemektedir. Bu yüzden iki kavramın birbirinin yerine kullanılmasının teknik olarak çok doğru olmayacağı söylenebilir. Diğer yandan Türkiye’de Türkçe kelimelerin resmi ve geçerli tanımlamalarını yapmakla yetkili olan Türk Dil Kurumu (TDK) sözlüğünde de hile ve suistimal kavramlarının eş anlamlı olmayıp ayrı ayrı tanımlandığı görülmektedir. Buna göre hile ve suistimal kavramları terimsel olarak aşağıdaki şekilde tanımlanmaktadır (TDK, 2023);

Hile: Birini aldatmak, yanıltmak için yapılan düzen, oyun, dolap vb.,

Suistimal: Görev, yetki ve vb.’ni kötüye kullanma.

Hile ve suistimal kavramları yukarıda belirtilen terimsel karşılıklarına ek olarak kavramsal açıdan karşılaştırıldığında ise hile kavramının üst kavramı, suistimal kavramının ise alt kavramı oluşturduğu söylenebilir. ACFE tarafından yayınlanan hile ağacına (the fraud tree) bakıldığında hile kavramının hırsızlık, hileli finansal raporlama, yolsuzluk ve ahlâki olmayan davranışları içeren geniş bir kapsama sahip olduğu görülmektedir. En geniş tanımıyla yolsuzluk ve ahlâki olmayan davranış; “bir çalışanın işverenin ve/veya başkasının haklarını göz ardı ederek işletme faaliyetlerinde gücünü uygunsuzca kendisine veya başkasına fayda sağlayacak bir şekilde kullanması” olarak ifade edilebilir (Bozkurt, 2009). ACFE hile ağacına göre hile kavramının kapsamı içerisinde yer alan yolsuzluk ve ahlâki olmayan davranışlar suistimal kavramına karşılık gelmektedir. Nitekim yolsuzluk, kamuyu işaret eden dar kapsamlı anlamı dışında hem özel sektör hem de kamuyu işaret eden geniş tanımıyla suistimal kelimesi ile eş anlamlıdır ve kavramsal açıdan aynı anlamı içermektedir. Benzer şekilde hile ağacında yolsuzluk ve ahlâki olmayan davranışların kapsamı içerisinde gösterilen; rüşvet, çıkar çatışması, yasal olmayan hediyeler ve ekonomik zorbalıklar birer suistimal türüdür (ACFE, 2022). Buna göre suistimalin hilenin bir türü olduğu veya hilenin alt kavramlarından birini oluşturduğu söylenebilir. Kavramlar arası benzerlikler açısından hem hile hem de suistimal eylemleri yasalarda ekonomik birer suç olarak tanımlanmaktadır (Tüysüz, 2017). Hile ve suistimal olaylarında hile veya suistimal eylemini yapan kişinin haksız yere para, menfaat, kazanç elde etmesi durumu mevcut bulunmaktadır. Ayrıca her iki eylemde de ortak olarak bir kurban bulunmakta, eylem kurbanın bilgisi olmadan gerçekleştirilmekte ve her iki eylem de başka suça yol açabilmektedir. Tüm bunlar hile ve suistimal kavramları arasındaki ortak noktayı oluşturmakta ve söz konusu benzerlikler sebebiyle kavramlar eş anlamlı şekilde kullanılabilir. Oysa ki hile ve suistimal eylemleri arasında gözlemlenebilen söz

konusu benzerliklerin yanı sıra belirgin bazı farklılıklar da bulunmaktadır. Bunlardan en önemlisi bir eylemin suistimal niteliğinde olabilmesi için suistimal yapan tarafın güç unsuruna sahip olmasıdır. Suistimal eylemleri gücün kötüye kullanılması veya gücü elinde bulunduran kişilerin kontrol eksikliklerinin mevcut olması durumunda ortaya çıkmaktadır. Hırsızlık, hileli finansal raporlama vb. gibi eylemlerde ise eylemi yapan kişinin güce veya yetkiye sahip olması şart değildir. Örneğin, hırsızlık yapacak bir kişi işletme ile ilgili herhangi bir güce, yetkiye veya otoriteye sahip olmasa dahi işletmenin kasasındaki parayı çalabilmektedir. Hile ve suistimal kavramları arasındaki bir diğer fark ise hile eylemlerinin daha çok bireysel seviyede gerçekleştirilirken suistimal eylemlerinin daha çok organizasyon veya ülke bazında bir kişinin/kişilerin diğer bir kişiyle/kişilerle danışıklı dövüş yapılarak gerçekleştiriliyor olmasıdır. Diğer bir deyişle hırsızlık ve hileli finansal raporlama hileyi yapan kişinin tek taraflı eylemi ile gerçekleştirilebilir niteliktedir. Dolandırıcılık gibi suistimal eylemlerinde ise çoğunlukla birden fazla kişi bulunmaktadır (Durkaya, 2008). Ayrıca hile ve suistimal kavramlarının kanunlar tarafından yasal düzenlemelerde belirlenmiş tanımları da birbirinden farklıdır. (TCK, Madde 257). Bir başka önemli farklılık ise hile eylemlerinin ve hileli eylemleri ortaya çıkaran sebeplerin anlaşılmasına yönelik analizlerde kullanılan hile üçgeni modelindeki haklı gösterme unsurunun yerini suistimal eylemlerinde ahlâki değerler unsurunun almasıdır. Suistimal eylemlerinde haklı gösterme unsuru yerine, ahlâki değerler unsurunun kullanılmasının sebebi ise suistimallerin niteliği gereği ekonomik suç olmasının ötesinde yüz kızartıcı suç olma niteliğinin ağır basması dolayısıyla suistimalcinin etik uyum ve etik ilke algı düzeyi ile yakından ilişkili olmasıdır (Dominic, 2018). Dolayısıyla hile üçgeni yaklaşımında belirtilen hile unsurları (baskı ve fırsat) genel olarak suistimal kavramı için de geçerlidir. Bununla birlikte hile üçgeni modelinin birebir “suistimal üçgeni” adı ile ifade edilmesi ve kullanılması doğru değildir. Suistimal (yolsuzluk) üçgeni, hile üçgeninden farklı olarak 2018 yılında Peltier-Rivest tarafından ortaya konmuştur. Dominic’in suistimal (yolsuzluk) üçgeni modeline göre suistimal üçgeninde, hile üçgeninden farklı olarak haklı gösterme unsuru yerine *etik değerler* unsuru bulunmaktadır (Kagias vd., 2022)

3. Bütünleştirici literatür taraması ve değerlendirmesi

Bütünleştirici literatür taraması ve değerlendirmesi, klasik bir literatür taramasından farklı olarak literatüre yönelik geniş bir perspektif sunan ve farklı araştırma tasarımlarının bulgularını içeren kapsamlı bir yöntemdir. Bütünleştirici literatür taraması ile klasik bir literatür taramasının kapsamı içerisinde yer almayan tartışma notları, bildirimler, mesleki kuruluşların görüş ve beyanları, internet üzerindeki yayınları, raporları vb. gibi belgeler de akademik yayınlarla birlikte değerlendirilerek analiz edilebilmektedir. Bu kapsamda bütünleştirici literatür taraması ve değerlendirmesi, araştırmacıya temel araştırma bulgularının analiz edilmesinin ötesinde spesifik bir konu üzerinde yeni anlayışlar ve yaklaşımlar hakkında bilgi sahibi olma konusunda olanak sağlamaktadır (Lubbe vd., 2020). Çalışmanın araştırma konusunu oluşturan hile ve suistimal kavramlarının farklı mecralarda oldukça geniş bir kullanım alanına sahip kompleks kavramlar olması sebebiyle kavramların farklı kullanım biçimlerinin analizi ve değerlendirilmesinde bütünleştirici literatür taraması yönteminin kullanılmasının faydalı olacağı kanaatine varılmıştır. Bu kapsamda çalışmada hile ve suistimal kavramlarının akademik ve mesleki kullanım biçimlerinin tespiti ve analiz edilmesine yönelik olarak

son on yılda (2014-2023) yayınlanmış olan makale, tez, elektronik kitap, tam metin bildiri, tartışma notu, ilgili mesleki kuruluşlarının araştırma raporları ve yayınları ile mesleki standartlar bütünleştirici literatür taraması yöntemi ile incelenmiş ve elde edilen bulgular değerlendirilmiştir. Araştırmada 2014-2023 yılları arasında yayınlanmış çalışmaların dikkate alınmasının sebebi özellikle son 10 yılda ulusal literatürde hile kavramı ile birlikte suistimal kavramının kullanımının giderek artması ve konu ile ilgili mesleki kuruluşlarca Türkçeye yapılan çevirilerde hile yerine suistimal olarak yapılan çevirilerin yaygınlaşmasıdır. Yapılan araştırma kapsamında toplam 64 farklı çalışmaya ulaşılmıştır. Araştırma kapsamında olan ancak çeşitli erişim kısıtları sebebiyle çalışmada incelenemeyen yabancı literatüre ait tezler, araştırma notları ve ilgili diğer çalışmalar ise çalışmanın kısıtını oluşturmaktadır. Uluslararası ve ulusal literatürde hile ve suistimal ile ilgili yayınlanmış çalışmalarda hile ve suistimal kavramlarının akademik ve mesleki kullanım biçimleri hakkındaki bilgiler aşağıda bağlı bulunduğu yayın türü başlığına göre sınıflandırılarak özetlenmiştir;

3.1. Uluslararası ve ulusal literatürdeki akademik makalelerin değerlendirilmesi

Kapardis ve Levi (2023) futbolda hile ve suistimal adlı çalışmalarında spor endüstrisinin ekonomik değeri yüksek bir alan olduğunu vurgulayarak hile ve suistimale açık olduğunu belirtmiştir. Hile ve suistimalin zaman içinde değişime uğrayan ve ekonomik ilişkilere yön veren iki temel unsur olarak nitelendirildiği çalışmada suistimal (corruption) kavramının akademik ve resmi literatürde tam tanımsal karşılığını bulamadığı ve suistimalin literatürde dar kapsamlı geleneksel tanımı olan; kamusal gücün kişisel bir kazanç sağlamak amacı ile kötüye kullanılması şeklinde yer alan tanımının özel sektörü de içerek şekilde genişletilmesi için uzun yıllar mücadele edildiği ifade edilmiştir. Çalışmada futbolda suistimal (corruption) başlığı altında futbolda rüşvet (şike), çıkar çatışması, yetkinin kötüye kullanılması vb. gibi suistimal türlerine yer verilmiştir. Futbolda suistimalin önlenmesine ilişkin olarak ise hile teorileri değerlendirilmiş ve hile geniş kavram olarak ele alınarak hilenin içerisinde spesifik olarak suistimal konusuna değinilmiştir. Nagnonhou vd. (2023) döngüsel ekonomik alanda meydana gelen kurumsal hile ve yolsuzluklarda organizasyon içerisindeki network yeteneği yüksek bireylerin rolünü inceleyen çalışmalarında ACFE tarafından hilelerin hırsızlık, hileli finansal raporlama ve yolsuzluk (suistimal) olmak üzere üç grupta sınıflandırıldığını belirtmiş ve dolayısıyla suistimali hilenin bir çeşidi olarak ele almıştır. Ayrıca çalışmada rüşvet, sahtekârlık, yolsuzluk vb. gibi suistimal olayları da kurumsal hilelerin kapsamı içerisinde belirtilmiş ve organizasyonlarda iş akışı içerisinde gözlemlenebilen yolsuzluğun (suistimalin) tıpkı hırsızlık ve hileli finansal raporlamada olduğu gibi bir hile yöntemi olarak değerlendirilebileceği belirtilmiştir. Buna göre Kapardis ve Levi ile Nagnonhou vd. (2023) çalışmalarında hile ve suistimal kavramları birbirlerinin yerine değil kendi terimsel karşılıklarını ifade edecek şekilde bütünleşik olarak kullanılmıştır. Sandari ve Ariputra (2022) ihbar sisteminin suistimalin tamamen ortadan kaldırılması ve hilenin ortaya çıkarılması üzerindeki etkisini inceledikleri araştırmada; h1: “*ihbar sistemi kamudaki hile olaylarının ortaya çıkarılmasında önemli bir etkiye sahiptir*”, h2: “*ihbar sistemi kamuda suistimal olaylarının tamamen ortadan kaldırılması süreci üzerinde önemli bir etkiye sahiptir*” ve h3: “*hilenin ortaya çıkarılması konusunda yapılan çalışmalar kamuda suistimalin tamamen ortadan kaldırılması üzerinde önemli bir etkiye sahiptir*” olmak üzere üç farklı araştırma hipotezi kurarak test

etmiştir. Sandari ve Ariputra yaptıkları araştırmanın sonucunda temel olarak hilenin ortaya çıkarılması kapsamında yapılan denetim çalışmalarının, suistimal olaylarının tamamen ortadan kaldırılması üzerinde pozitif ve önemli bir etkiye sahip olduğunu ortaya koymuştur. Çalışmada hile ve suistimal kavramları arasındaki ilişkiden hareketle suistimalleri ortaya çıkaran sebepler hileyi ortaya çıkaran motive edici faktörlerle özdeşleştirilerek açıklanmış ve suistimallerin önlenmesi konusu, hilenin ortaya çıkarılması sürecinin kapsamı içerisinde bu sürecin bir parçası olarak ele alınarak değerlendirilmiştir. Maulidi ve Ansell (2022) çalışmalarında suistimali, tıpkı hırsızlık ve hileli finansal raporlama gibi hileli eylemlerden biri olarak kabul etmiş ve hilenin bir türü olarak sınıflandırmıştır. Çalışmada hile ve suistimal kavramları arasındaki farklara ilişkin olarak yer verilen en önemli konulardan biri ise suistimallerin karakteristik açıdan diğer mesleki hilelerden farklı olduğunun açıklanmasıdır. Buna göre Maulidi ve Ansell (2022) mevcut durumda suistimalin tanımı konusunda üzerinde genel görüş birliğine varılmış ortak bir tanımın bulunmadığını, bireyler tarafından herhangi bir hileli eylemin veya işlemin tanımlanmasında suistimal veya hile kelimelerinin birbirlerinin yerine kullanıldığını belirtmiş, ancak gerçekte her finansal suçun / hileli eylemin suistimal olarak nitelendirilemeyeceğini vurgulamıştır. Çalışmada hilenin suistimalin bir alt sınıfı olamayacağı, ancak suistimal olaylarının diğer hile olaylarına yol açabileceği belirtilmiş dolayısıyla kavramsal açıdan hile üst kavram suistimal ise alt kavram olarak değerlendirilmiştir. Lyra vd. (2022), kamu ihale süreçlerinde hile, suistimal ve muvaaza eylemlerini literatür incelemesi yöntemi ile araştırdığı çalışmalarında hile, suistimal ve muvaazayı kamuyu ihale süreçlerinde en yaygın görülen suçlar olarak tanımlamış ve çalışmanın içerisinde hile ve suistimal kavramlarını birbirinden ayrı iki farklı kavram olarak kullanmıştır. Kılıç ve Ünal (2022) Finansal Hilelerin Tespit Edilmesinde Kullanılan Veri Madenciliği Yöntemleri ve Borsa İstanbul'da Bir Uygulama adlı çalışmada, ACFE raporuna ilişkin sayısal verileri açıklarken “hile ve suistimaller” ibaresine yer vermiş ve kavramları bütünlük olarak kullanmıştır. Karahan (2022) ise çalışmasında hile ve suistimal kelimelerini eş anlamlı şekilde kullanmıştır. Assagaf vd. (2022) Endonezya borsasında kazanç yönetimini etkileyen faktörleri değerlendirdikleri çalışmalarında hile ve suistimal kavramlarını bütünlük olarak (fraud and corruption) kullanmış ve suistimali bir hile türü olarak “suistimal hileleri (corruption fraud)” şeklinde ifade etmiştir. L'Heureux (2022) çalışmasında hile, hırsızlık ve suistimal kavramlarına ayrı ayrı yer vermiş ve hile ve suistimalin önlenmesi konusunu bütünlük olarak ele almıştır. Çalışmada rüşvet, ekonomik zorbalık, çıkar çatışması vb. gibi eylemler suistimalin türleri olarak belirtilmiştir. Purba vd. (2022) suistimallerin önlenmesi konusunu hile analizi yöntemi ile ilişkilendirerek suistimal kavramını hile üçgeni, hile elması ve hile yıldızı teorileriyle açıklamıştır. Çalışmada salt olarak suistimal eylemi gücün kötüye kullanılması olarak tanımlanmış suistimalciyi suistimale yönelten faktörler ise hile teorilerine bağlı olarak açıklanmıştır. Dolayısıyla suistimal kavramı alt kavram, hile ise üst kavram olarak dikkate alınmış ve alt-üst kavram bazında birbirleriyle ilişkilendirilmiştir. Muller (2022) çalışmasında temel olarak suistimal kavramına odaklanmakla birlikte hile ve suistimal karşıtı politika ve stratejiler ile hile ve suistimal risklerini birleştirerek bütünlük şekilde ele almıştır. Yalçın (2022), KPMG Vak'ası II adlı vak'a çalışmasında ACFE'yi “Uluslararası Hile İnceleme Uzmanları Birliği” ve ACFE 2012 raporunu da “Mesleki Hile ve Suistimal Raporu” adıyla Türkçeye çevirmiştir. Buna göre Yalçın (2022) çalışmasında *fraud* kelimesinin Türkçe karşılığını “hile”, *corruption* kelimesinin Türkçe karşılığını da “suistimal” olarak dikkate almıştır. Syofyan vd. (2021)

hile teorilerinde yer verilen temel prensipler üzerinden suistimal kavramını açıklamış ve suistimali hile kavramının kapsamı içerisinde ele almıştır. Umar vd., (2021) işletmelerde suistimalleri azaltmada temelde kamu iç kontrol sisteminin rolünü inceledikleri araştırmalarında, COSO iç kontrol sisteminin baskı, fırsat, haklı gösterme ve yetenek unsurlarının suistimaller üzerindeki pozitif etkisini azaltacağına, personelin kişisel bağlılığı ve dürüstlüğü unsurunun suistimaller üzerindeki negatif etkisini ise güçlendireceğine yönelik beş farklı hipotez ile birlikte baskı-fırsat-haklı gösterme-yetenek unsurlarının suistimal üzerinde pozitif etkisine, personelin kişisel bağlılığı ve dürüstlüğü unsurunun ise suistimal üzerinde negatif etkisine yönelik diğer beş hipotezi test etmişlerdir. Çalışmada suistimal kavramı alt kavram olarak kullanılmış ve üst kavram olan hile kavramı ile ilişkilendirilerek değerlendirilmiştir. Türedi ve Celayir (2021) hilenin tespiti ve önlenmesinde iç kontrol yapısının etkinliğini inceledikleri çalışmada hile ve suistimal kavramlarını “hile ve suistimal” şeklinde bütünleşik olarak kullanmıştır. Selimoğlu ve Altunel (2020) hile, suistimal kavramlarını bütünleşik şekilde “hile ve suistimaller” olarak ele almış ve ACFE raporunun ismini “Mesleki Hile ve Suistimaller Üzerine Uluslar için Rapor” şeklinde Türkçeye çevirmiştir. Buna göre raporun orijinalinde yer verilen *fraud* kelimesinin karşılığını “hile” ve *corruption* kelimesinin karşılığını “suistimal” olarak dikkate almışlardır. Ayrıca çalışmada suistimal bir hile türü olarak değerlendirilmiş ve hile kavramının kapsamı içerisinde tutulmuştur. Crumbley ve Ariail (2020) organizasyonlarda hile ve suistimalin ortaya çıkarılması konusunu venn şeması modeli ile incelemiş ve çalışmasında hile ve suistimal kavramlarını bütünleşik şekilde “hile ve suistimaller” olarak kullanmıştır. Henderson (2019) organizasyonlarda hilenin ve suistimalin önlenmesi, ortaya çıkarılması ve hile ve suistimal olayları ile mücadele edilmesi konusunu birlikte ele almış ve kavramları “hile ve suistimal” (*fraud & corruption*) olarak bütünleşik biçimde kullanmıştır. Yıldırım (2019), “Hasılatın Tespiti ve Hasılat Hilelerinde Denetçinin Rolü” adlı çalışmasında suistimal kavramını hile ile eş anlamlı şekilde kullanmış, ACFE’yi Uluslararası Sertifikalı Suistimal İnceleme Uzmanları Derneği ve ACFE raporunun ismini “Global Suistimal Raporu” şeklinde Türkçeye çevirmiştir. Ambrus ve Farkas (2018) hile ve suistimal ile mücadelede uygulanabilecek etik faaliyetleri değerlendirmiş ve çalışmalarında hile ve suistimal kavramlarına “hile ve suistimal” (*fraud and corruption*) bütünleşik ifadesini kullanmıştır. Zhang (2018), hile kavramını üst kavram suistimal kavramını ise alt kavram olarak kabul etmiş ve suistimal kavramını kurumsal hile kavramının kapsamı içerisinde ele alarak değerlendirmiştir. Ataman ve Aydın (2017), “Hile Denetimi ve Denetçilerin Hile Tespitine Yönelik Bir Araştırma” adlı çalışmalarında hile (*fraud*) kelimesinin suistimal kelimesine denk gelen yolsuzluk kavramını da karşıladığını ifade etmiş ve suistimal (yolsuzluk) kavramını hile kavramının kapsamı içerisinde değerlendirmiştir. Hoke (2016), *çalışmasında rüşvet, hile ve suistimal kavramlarına* “bribery, fraud, and corruption” olarak ayrı ayrı kavramlar halinde yer vermiştir. Callen ve Long (2015), suistimal kavramında denk düşen kavramları; “*corruption, waste, and abuse (suistimal, kayıp ve istismar)*” olarak ifade etmiştir. Kocameşe (2015), hem suistimal ve hile kavramlarını hem de suistimal ve yolsuzluk kavramlarını eş anlamlı olarak kullanmıştır. Kocameşe çalışmasında “*suistimaller (hileler)*” ve “*suistimal (yolsuzluk)*” ifadelerine yer verilmiştir. Hacıhasanoğlu ve Karaca (2015), suistimal (*corruption*) kavramını eş anlamlı kavram olan yolsuzluk olarak ifade etmiş ve çalışmalarında “*yolsuzluk şeklinde gerçekleşen hile*” kavramı ile yolsuzluğu yani suistimali bir hile türü olarak değerlendirmiş ve hile kavramının kapsamı içerisinde kabul etmiştir. Çalhyurt ve Tezgel

(2015), çalışmalarında hile ve suistimal kavramlarını “*finansal tablo hileleri*” ve “*finansal tablo suistimalleri*” şeklinde eş anlamlı olarak ele almıştır. Barnes ve Beaulieu (2014), etik dışı hile veya suistimal uygulamaları kavramlarını kendi anlamlarını ayrı ayrı ifade edecek şekilde hem bütünleşik olarak (*fraud and corruption*) hem de ayrı olarak (*fraud or corruption practices*) kullanmıştır. Çalış vd., (2014) çalışmalarında hile ve suistimal kavramlarını eş anlamlı olarak kullanmıştır.

3.2. Ulusal literatürdeki tezlerin değerlendirilmesi

Araştırma kapsamında uluslararası literatürdeki tezlere ilişkin erişim kısıtları nedeniyle yalnızca ulusal literatürdeki tezler taranarak incelenmiştir. Buna göre muhasebe ve denetim bilimleri kapsamında hile ve suistimal kavramlarının YÖK ulusal tez merkezine kayıtlı yüksek lisans ve doktora tezlerindeki kullanım şekline yönelik bilgiler aşağıda özetlenmiştir;

Aytekin (2022) yüksek lisans tez çalışmasında hile, yolsuzluk ve suistimal kavramlarını ayrı ayrı terimler olarak ifade etmiş ve bütünleşik şekilde kullanmamıştır. Bununla birlikte çalışmada hile denetçiliği ile ayrı bir kavram olarak ele alınırken yolsuzluk denetçiliği ve suistimal denetçiliği ise aynı anlamı ifade edecek şekilde “yolsuzluk ve suistimal denetçiliği” kavramı altında bütünleşik olarak ele alınmıştır. Kurt (2021) sağlık sektöründeki suistimalleri incelediği doktora tezinde suistimal kavramının yolsuzluk kavramı ile aynı anlama geldiğini belirterek suistimal-yolsuzluk kavramlarını eş anlamlı olarak kullanmıştır. Çalışmada hile ve suistimal kavramlarının kullanımı incelendiğinde ise uluslararası literatürden Türkçeye çevirilen kavramlarda orjinalinde fraud olarak geçen hile kelimesinin, “hile” yerine “suistimal” olarak çevirildiği, “hile elması (the fraud diamond)” ve “hile üçgeni (the fraud triangle)” kavramlarının da “suistimal elması” ve “suistimal üçgeni olarak ifade edildiği görülmüştür. Benzer şekilde çalışmada ACFE kuruluşunun Türkçe karşılığı da “Uluslararası Üniversitesi Seçmeler 2017 adlı kitapta yer verdikleri Suistimal Eylemleri: Vak’alarla Suistimal İnceleme Uzmanları Derneği” olarak yer almıştır. Ceylan (2020) temel olarak Türk Vergi Hukuku düzenlemeleri kapsamında muhasebe düzensizliklerini değerlendirdiği doktora tezi çalışmasında hile ve suistimal kavramlarını “hile ve suistimal” şeklinde bütünleşik olarak ve her iki kavram da kendi anlamlarını ifade şekilde kullanmıştır. Ayrıca çalışmada *suistimal etme eylemi*, hile kavramının kapsamı içerisinde ele alınmıştır. Bununla birlikte çalışmada ACFE’nin Türkçe karşılığı “Uluslararası Suistimal İnceleme Uzmanları Birliği” olarak çevrilmiştir. Kutlar (2020) sigorta şirketlerinde hasar suistimalini etkileyen faktörleri araştırdığı yüksek lisans tez çalışmasında fraud kelimesinin Türkçe karşılığını “suistimal” olarak kabul etmiş ve çalışmasında hile anlamına gelecek şekilde suistimal ibaresine yer vermiştir. Dolayısıyla çalışmada suistimal kavramı, hile kavramı ile eş anlamlı şekilde kullanılmıştır. Çiçek (2020) lojistik alanında hile riskini ve iç kontrol sistemlerinin etkinliğini birlikte değerlendirdiği yüksek lisans tezi çalışmasında ACFE kuruluşunun Türkçe karşılığını Kurt (2021) gibi “Uluslararası Suistimal İnceleme Uzmanları Derneği” olarak dikkate almıştır. Buna göre her iki çalışmada da orjinalinde fraud olarak bilinen hile kavramı suistimal olarak Türkçeleştirilmiştir. Tapkan (2020) iç denetimin suistimal olaylarındaki rolünü ve sorumluluklarını incelediği yüksek lisans tezi çalışmasında hile ve suistimal kelimelerinin benzer anlamlara gelecek şekilde kullanıldığını ve uluslararası literatürde “fraud” olarak belirtilen eylemin Türkçe literatürde hile veya suistimal olarak adlandırılabilirliğini belirtmiştir. Çalışmada hile ve suistimal kelimelerinin TDK’da belirtilen

iki ayrı anlamına da yer verilmiştir. Tapkan genel olarak çalışmasında orjinalinde fraud olarak ifade edilen kavramın karşılığının hile olduğunu ve yabancı literatürde de hile olarak kullanıldığını vurgulamış olmakla birlikte TİDE (Türkiye İç Denetim Enstitüsü) ve USİD (Uluslararası Suistimal İnceleme Uzmanları Derneği) tarafından yapılan Türkçeye yapılan çevirilerde fraud kelimesinin suistimal şeklinde *çevirilmiş* olması ve dolayısıyla anlam birliğinin sağlanması amacıyla çalışmada hile yerine suistimal sözcüğünü kullandığını ifade etmiştir. Tapkan'ın çalışması ulusal literatürde hile ve suistimal kelimeleri arasındaki anlam kargaşasına dikkat çekmesi ve kavramın orjinalinin ortaya çıktığı yabancı literatürdeki genel kullanımının “hile” şeklinde olduğunu belirtmesi açısından önem taşımaktadır. Şimşek (2019) *Uluslararası İç Denetim Standartları kapsamındaki iç denetim uygulamalarının kurumsal yönetim kalitesi üzerindeki etkisini incelediği doktora tezi çalışmasında hile ve suistimal kavramlarını ayrı ayrı anlamları ifade edecek bütünleşik olarak kullanmıştır. Durmaz (2019) ACFE Raporu kapsamında hile denetimi ve adli muhasebeyi değerlendirdiği yüksek lisans tezinde ACFE Raporu'nun ismini “Küresel Mesleki Hile ve Suistimal Araştırması” şeklinde Türkçeye çevirmiş dolayısıyla çalışmada fraud kelimesinin karşılığını “hile”, corruption kelimesinin karşılığını ise “suistimal” olarak dikkate almıştır. Yelken (2019) bankacılık sektöründe dolandırıcılık eylemlerini incelediği yüksek lisans tez çalışmasında ACFE'nin Türkçe karşılığını “Uluslararası Suistimal İnceleme Uzmanları Birliği” olarak çevirmiştir. Şen (2019) adli muhasebe mesleği kapsamında siber suçlar ve adli bilişim kavramlarını ele aldığı yüksek lisans tez çalışmasında hile, suistimal ve yolsuzluk kavramlarını ayrı ayrı terimler olarak kullanmıştır. Konak (2019) ise yaratıcı muhasebe uygulamaları ve bağımsız denetimin kalitesi arasındaki ilişkiyi incelediği yüksek lisans tez çalışmasında suistimal kelimesini hile kelimesi ile aynı anlama gelecek şekilde kullanmıştır.*

3.3. Ulusal ve uluslararası literatürdeki elektronik kitapların değerlendirilmesi

Gökoğlan (2022) “Denetimde Yeni Trendler Teori ve Uygulamalar” adlı kitabında *suistimal içerikli hile skandalları* ifadesine yer vererek suistimal kavramını hile kavramının kapsamı içerisinde ayrı bir kavram olarak kullanmıştır. Ceylan (2021), muhasebe düzensizliklerini vergi kapsamında incelediği çalışmada hile ve suistimal kavramlarını tanımlamış ve hile kavramının “fraud” kavramına karşılık geldiğini belirtmiştir. Ayrıca çalışmada hile kavramının suistimal eylemlerini de kapsadığı ve suistimal ile eş anlamlı olan yolsuzluk ve usulsüzlük, dolandırıcılık, sahtekârlık kavramlarının hile kavramının kapsamı içerisinde yer aldığı açıklanmıştır. Çalışmada hile ve suistimal kavramları salt olarak kendi anlamlarını ifade edecek şekilde “hile ve suistimal” olarak bütünleşik şekilde kullanılmıştır.

Türedi (2020), “Hile Denetimi” adlı eserinde hile ve suistimal kelimelerini “hileler veya suistimaller” şeklinde birbirinden ayrı olarak kullanmış, ACFE'yi Amerikan Yetki Belgeli Hile İnceleme Uzmanları Örgütü ve ACFE Raporu'nun ismini ise “Hile ve Suistimal Raporu” olarak Türkçeye çevirmiştir. Dolayısıyla Türedi, fraud kelimesinin karşılığı olarak “hile”, corruption kelimesinin karşılığı olarak ise “suistimal” kelimesini kullanmıştır. Ay ve Akçakanat (2020), bankalarda kredi sürecini iç kontrol sistemine göre değerlendirdikleri çalışmada hile, suistimal ve usulsüzlük kavramlarına ayrı ayrı kavramlar olarak yer vermiştir. Akyel ve Sert (2019), Business & Management Practices adlı kitapta yer alan “Muhasebe Hileleri ve Uluslararası Denetim Kuruluşlarının Hile Raporlarının

Değerlendirilmesi” adlı çalışmada hile ve suistimal kavramlarını eş anlamlı şekilde birbirlerinin yerine kullanmıştır. İlgili çalışmada ACFE (association of certified fraud examiner), Amerikan Birleşik Devletleri Merkezli Sertifikalı Hile Denetçileri Derneği” olarak Türkçeye *çevirilirken*, eserde CFE (certified fraud examiner) unvanının Türkçe karşılığı Sertifikalı Suistimal İnceleme Uzmanları olarak geçmiştir. Dolayısıyla çalışmada “fraud” kelimesinin karşılığı hem hile hem suistimal olarak eş anlamlı şekilde yer almıştır. Altunal (2019) “Muhasebe Manipülasyonu ve Tahmin Modelleri” adlı eserinde hile ve suistimal eylemlerini uygunsuz durumlar ve örnekler kavramı altında birleştirmiş ve terimsel açıdan “hile ve suistimal” şeklinde bütünleşik olarak kullanmıştır.

Kratcoski ve Edelbacher (2018) “ Fraud and Corruption (Hile ve Suistimal)” adını verdikleri kitapta hile ve suistimal kelimelerinin genel konseptte birbirine benzer şekilde kullanılabileceğini, ancak kavramlar arasında bazı farklılıkların bulunduğunu açıklamıştır. Kitabın “Hile ve Suistimal Arasındaki Farklar” adı verilen bölümünde hem hile hem de suistimal ekonomik suçlar kapsamında değerlendirilmiştir. Kitabın tamamında ise hile ve suistimal kelimeleri salt olarak kendi anlamlarını ifade edecek şekilde “hile ve suistimal (fraud and corruption)” veya “suistimal ve hile (corruption and fraud)” şeklinde bütünleşik olarak kullanılmıştır. Kavut ve Adiloğlu (2017), “Suistimal Eylemleri: Vak’alarla Genel Bakış” adlı *çalışmada* hile ve suistimal kavramlarını ayrı ayrı tanımlamıştır, ancak çalışmada ACFE’nin *Türkiye temsilcisi* USİD’in tercih ettiği şekilde suistimal kelimesinin fraud kelimesinin Türkçe karşılığı olan hile kelimesi ile eş anlamlı *şekilde* kullanımı tercih edilmiştir.

3.4. Ulusal ve uluslararası literatürdeki tam metin bildiri kitaplarının ve tartışma notlarının değerlendirilmesi

Florida Üniversitesi tarafından 2022 yılında *İspanya’nın* Valensiya kentinde düzenlenen “Ekonomi ve Teknolojide Modern Yaklaşımlar Konferansı (Contemporary Issues Economy and Technology-CIET)” tam metin bildiri kitabında sunulan “Romanya’da Sürdürülebilir Gelişimin Sağlanması için Hile ve Suistimalin Önlenmesi ve Hile ve Suistimaller ile Mücadele Edilmesi” adlı çalışmada hile (fraud) ve suistimal (corruption) kavramları ayrı ayrı tanımlanmış, hile ve suistimal risklerinin önlenmesi ile hile ve suistimal risklerine karşı mücadele edilmesi konusu ise bütünleşik olarak ele alınarak değerlendirilmiştir (Nita, 2022). 2022 yılında Türkiye’de düzenlenen 8. Uluslararası EMI Kongresi tam metin bildiri kitabında “Kurumsal Sürdürülebilirlik Perspektifinde Yaratıcı Muhasebe Üzerine Literatür Taraması ve Değerlendirilmesine Yönelik Betimsel Bir Çalışma” başlığı ile yer verilen çalışmada ise suistimal ve hile eylemlerinin yaratıcı muhasebe uygulamaları üzerinden gerçekleştirildiği belirtilmiş ve hile ve suistimal kelimeleri “suistimaller ve hileler” şeklinde bütünleşik olarak kullanılmıştır (Elmacı ve Özmen, 2022). *Çeşitli üniversitelerin ve mesleki vakıfların düzenleyici ortak olarak yer aldığı 2021 yılı 19. Uluslararası Türk Dünyası Sosyal Bilimler Kongresi tam metin bildiri kitabında Türkiye’de sertifikalı hile araştırmacılığının mevcut durumunun ve geleceğe yönelik beklentilerinin incelendiği araştırmada*, “fraud” kelimesinin Türkçe karşılığı olarak temelde “hile” kelimesi kullanılmış ve ACFE Raporu’nun ismi “Mesleki Hile ve Suistimal Raporu”, “Certified Fraud Examiner (CFE)” kavramı ise “Sertifikalı Hile Araştırmacısı” olarak *Türkçeye çevrilmiştir*. Bununla birlikte çalışmada ACFE’nin *Türkiye temsilcisinin ismi, dernek tarafından belirlendiği* *şekliyle* “Uluslararası Suistimal İnceleme Uzmanları Derneği” olarak yer almıştır (Aktaş

vd., 2021). 2020 yılında İstanbul Ticaret Üniversitesi Dış Ticaret Enstitüsü tarafından yayınlanan tartışma notlarında yer verilen ve sigorta şirketlerinde hasar suistimalini etkileyen faktörlerin değerlendirildiği çalışmada, suistimal kavramı hile kavramını da kapsayacak şekilde üst kavram olarak kullanılmış ve suistimal kavramının sahtekârlık, yolsuzluk, hile vb. gibi eylemlerin ifade ettiği tüm unsurları içerdiği belirtilmiştir (Kutlar, 2020). 2019'da düzenlenen 9. Uluslararası Balkanlarda Sosyal Bilimler Kongresi tam metin bildiri kitabında ise finans sektöründe yönetim kurulunun suistimale ilişkin sorumluluklarının değerlendirildiği çalışmada suistimal kavramı hile kavramının anlamında üst kavram şeklinde kullanılmış ve hile riski, suistimal riskleri *içerisinde ele alınmıştır*. Ayrıca çalışmada ACFE kurumu da “Uluslararası Suistimal İnceleme Uzmanları Derneği” şeklinde Türkçeye çevrilmiştir. Dolayısıyla çalışmada orijinalinde “fraud” olarak bilinen “hile” kelimesinin *Türkçe karşılığı* “suistimal” olarak kabul edilmiştir (Balkan ve Kahyaoglu, 2019).

3.5. Ulusal ve uluslararası mesleki kuruluşların araştırma raporlarının ve yayınlarının değerlendirilmesi

2022 yılında PwC Bağımsız Denetim Şirketi tarafından “PwC’s Global Economic Crime and Fraud Survey 2022” adı ile yayınlanan Global Ekonomik Suçlar ve Hile Araştırması Raporu, PwC Türkiye temsilcisi tarafından PwC Türkiye’nin web sitesinde “*Global Ekonomik Suçlar ve Suistimaller*” olarak Türkçeye çevrilmiş ve yayınlanmıştır. Buna göre PwC Türkiye’nin raporunda suistimal kelimesi hile kelimesi ile eş anlamlı olarak kullanılmıştır (PwC, 2022). 2020 yılında Türkiye Etik ve İtibar Derneği (TEİD) ve KPMG Bağımsız Denetim Şirketi’nin Türkiye temsilcisi tarafından ortaklaşa hazırlanan “Bir Suistimalcinin Profili 2020” adlı raporda suistimal kavramı hile kavramı ile eş anlamlı olarak kullanılmış ve ACFE tarafından yayınlanan hile istatistikleri ile ilgili veriler çalışmada doğrudan suistimal istatistikleri olarak gösterilmiştir (KPMG, 2020). 2020 yılında EY Bağımsız Denetim Şirketi’nin Türkiye temsilcisi tarafından yayınlanan “Yolsuzluk ve Usulsüzlük ile Mücadeledeki Gizli Silah: Etik Hat” adlı yayında suistimal kavramı eş anlamlı kavramı olan “yolsuzluk” adı ile yer almış ve suistimaller ile usulsüzlükler birlikte bütünleşik olarak değerlendirilmiştir (Ernst & Young, 2020). 2019 yılı Ocak ayında Uluslararası İç Denetçiler Enstitüsü (IIA, 2019) tarafından orijinalinde “IIA Position Paper – Fraud and Internal Audit” adıyla yayınlanan Hile ve İç Denetim Pozisyon Raporu, IIA’nın Türkiye temsilcisi olan Türkiye İç Denetim Enstitüsü (TİDE) tarafından “*Suistimal ve İç Denetim Pozisyon Raporu*” olarak Türkçeye çevrilmiş ve yayınlanmıştır. Dolayısıyla TİDE’nin raporunda suistimal kelimesi hile kelimesi ile eş anlamlı şekilde kullanılmıştır (TİDE, 2019). 2017 yılında Deloitte Touch Bağımsız Denetim Şirketinin Türkiye temsilcisi tarafından yayınlanan Suistimal Riskinin Yönetimi adlı çalışmada, 2020 yılı TEİD & KPMG Türkiye tarafından hazırlanan “Bir Suistimalcinin Profili 2020” adlı raporda olduğu gibi suistimal, hile ile eş anlamlı olarak kullanılmış ve ACFE tarafından yayınlanan hile istatistikleri ile ilgili veriler çalışmada doğrudan suistimal istatistikleri olarak gösterilmiştir (Deloitte, 2017). 2015 yılında E&Y tarafından yürütülmüş olan Avrupa, Ortadoğu, Hindistan ve Afrika Hile Araştırmaları Raporunda hile ve suistimal kavramları salt olarak kendi anlamlarını ifade edecek şekilde bütünleşik olarak kullanılmıştır. (Ernst & Young, 2015).

3.6. Ulusal ve uluslararası mesleki standartların değerlendirilmesi

Hile ve suistimal kavramlarının kullanımına yönelik olarak incelenen ulusal ve uluslararası mesleki standartlar aşağıda üç farklı grupta sınıflandırılarak açıklanmıştır:

ISA240 & BDS240 – Finansal tabloların bağımsız denetiminde bağımsız denetçinin hileye ilişkin sorumlulukları standardı kapsamında hile ve suistimal kavramları: Finansal tabloların bağımsız denetiminde denetçinin hileye ilişkin sorumluluklarının düzenlendiği ISA-240'ta hile kavramının doğrudan tanımına yer verilmiştir. Standardın Türkçe versiyonu olan BDS-240'ta ise standardın orijinalinde (ISA 240) "fraud" olarak geçen kavram doğrudan "hile" olarak Türkçeye çevrilmiş ve tanımlanmıştır. Hem ISA 240'ta hem de BDS-240'ta yalnızca hile kavramının tanımına yer verilmiş olup suistimal kavramına yer verilmemiştir.

AS8001 – Avustralya hile ve suistimal kontrolü standardı kapsamında hile ve suistimal kavramları: AS8001 – Avustralya Hile ve Suistimal Kontrolü Standardı (AS8001-Fraud and Corruption Control) ilk olarak 2008 yılında yayınlanmış ve işletmelerde hile ve suistimal risklerinin minimize edilmesi konusunda işletme yönetim kurulunun ve üst yönetiminin yönlendirilmesi konusunu açığa çıkaran ilk beş standarttan biri olmuştur. *Söz konusu standart yayınlanan ilk versiyonunda (AS8001:2008) işletmelerde hile ve suistimal risklerinin azaltılmasına yönelik olarak daha çok iç etkenler kaynaklı risk faktörlerine odaklanmıştır.* COVID-19 pandemisinin etkisi ile tüm sektörlerde dış etkenler kaynaklı risklerin artması nedeniyle Standart, 2021 yılında güncellenmiş ve *AS8001-2021 versiyonu ile tekrardan yayınlanmıştır.* 2021 yılında yapılan güncelleme ile yayınlanan yeni versiyondaki en önemli değişikliklerden biri ise standardın metinlerinde hile ve suistimal kavramlarının kullanımına yöneliktir. Buna göre yeni standart metninde yer verilen ifadelerde hile ve suistimalle mücadele edilmesi konusunda organizasyonlar tarafından benimsenecek stratejilerin hile ve suistimal için ayrı ayrı değil bütünsel olarak birlikte benimsenmesi gerektiği vurgulanmış ve hile ile suistimal kavramlarının tanımları da genişletilmiştir (Simms, 2021). Standardın 1.4.3 numaralı maddesinde hile (fraud) ve 1.4.8 numaralı maddesinde corruption (suistimal) kavramları eş anlamlı olmayacak şekilde ayrı ayrı geniş kapsamlı olarak tanımlanmıştır. Standartta temel fikir olarak hile ve suistimal kavramlarından yalnızca birisine odaklanmanın, diğeri için fırsat ortamı yaratabileceği ve işletmeler için ciddi zarara sebep olabileceği savunularak, hile ve suistimal ile mücadele konusunda daha bütüncül bir yaklaşımın benimsenmesi gerektiği belirtilmiştir.

Uluslararası İç Denetim Enstitüsü mesleki standartlar sözlüğü (iia standards glossary) ve Türkiye İç Denetim Enstitüsü (TİDE) mesleki standartlar sözlüğü kapsamında hile ve suistimal kavramları: Uluslararası İç Denetim Enstitüsü (IIA) tarafından yayınlanan iç denetim standartlarına ilişkin terimler sözlüğünde hile (fraud) kavramı; aldatma, gizleme veya güvenin kötüye kullanılması olarak nitelendirilebilecek her türlü yasa dışı faaliyet olarak tanımlanmıştır. Türkiye İç Denetim Enstitüsü'nün çevirisinde ise "fraud" kelimesinin karşılığı "suistimal" olarak Türkçeye çevrilmiş ve IIA'nın hile (fraud) tanımı doğrudan suistimal (corruption) kavramının tanımı olarak dikkate alınmıştır (TİDE, 2023).

4. Araştırma Sonuçlarının Değerlendirilmesi

Çalışmada temel olarak hile ve suistimal kavramlarının akademik ve mesleki kullanım şekillerinin tespiti, analiz edilmesi ve elde edilen sonuçların değerlendirilerek söz konusu iki kavram arasındaki anlam kargaşasının önlenmesine yönelik çözüm önerisi getirilmesi amaçlanmıştır. Bu doğrultuda araştırma kapsamında bütünleştirici literatür değerlendirmesi yöntemi ile incelenen toplam 63 farklı çalışmanın ilgili bulunduğu yayın türü kategorisi bazında sayısal ve yüzdesel dağılımı ile bu yayınlarda “hile” ve “suistimal” kavramlarının kullanım şekli aşağıda Tablo-1 ve Tablo-2’de sınıflandırılarak özetlenmiştir;

Tablo 1: Araştırma Kapsamında İncelenen Çalışmaların Yayın Türü Bazında Sayısal ve Yüzdesel Dağılımı

Yayın Türü	İncelenen Çalışma Sayısı	İncelenen Çalışmaların Yüzdesel Dağılımı	İncelenen Çalışmaların Ulusal ve Uluslararası Literatürdeki Sayısal Dağılımı			İncelenen Çalışmaların Ulusal ve Uluslararası Literatürdeki Yüzdesel Dağılımı	
			Ulusal çalışma	Uluslararası çalışma	Toplam	Ulusal %	Uluslararası %
Makale	30	% 46	9	21	30	% 30	%70
Tez	10	% 15	10	-	10	% 100	-
Elektronik kitap	8	% 13	7	1	8	% 87	% 13
Tam metin bildiriler ve tartışma notu	5	% 8	1	4	5	%20	% 80
Mesleki kuruluşlara ait araştırma raporları ve yayınları	6	% 10	2	4	6	% 33	% 67
Mesleki standart	5	% 8	2	3	5	% 40	% 60
Toplam	64	%100	31	33	64	% 48	% 52

Yukarıda Tablo-1 incelendiğinde incelenen çalışmaların ağırlıklı kısmını (%46) akademik makalelerin oluşturduğu görülmektedir. Çalışma kapsamında incelenen 30 farklı akademik makalenin 9’u (%30’u) ulusal literatüre, 21’i (%70’i) uluslararası literatüre aittir. Araştırma örneklemindeki en az payı ise tam metin bildiriler ve tartışma notu ile mesleki standartlar temsil etmektedir. İncelenen çalışmaların sadece 5’i (%8’i) tam metin bildiriler ve tartışma notu ile mesleki standartlardan oluşturmaktadır. Buna göre araştırma konusuyla ilgili mesleki standartların az bir yüzdeye sahip olması resmi düzenlemeler uyarınca doğrudan veya spesifik olarak hile ve/ veya suistimal kavramları ile ilgili olarak yayınlanmış standartların oldukça sınırlı olması ile açıklanabilir. İncelenen

çalışmaların yüzdesel dağılımı ise araştırma örnekleminin kapsamı içerisinde ulusal literatürdeki çalışmaların %48’lik ve uluslararası literatürdeki çalışmaların ise %52’lik bir ağırlığa sahip olduğunu göstermektedir.

Tablo 2: Araştırma Kapsamında İncelenen Çalışmalarda “Hile” ve “Suistimal” Kavramlarının Akademik ve Mesleki Kullanım Şekillerinin Dağılımı

Yayın Türü	Eş Anlamlı Kullanım	Bütünleşik Kullanım	Ayrı Kullanım	Toplam	Eş Anlamlı Kullanım (%)	Bütünleşik Kullanım (%)	Ayrı Kullanım (%)
Makale	13	16	1	30	% 43	% 54	% 3
Tez	8	1	1	10	% 80	% 10	% 10
Elektronik kitap	2	3	3	8	% 24	% 38	% 38
Tam metin bildiriler ve tartışma notu	2	2	1	5	% 40	% 40	%20
Mesleki kuruluşlara ait araştırma raporları ve yayınları	3	2	1	6	% 50	% 33	% 17
Mesleki standart	1	1	3	5	% 20	% 20	% 60
Toplam	29	25	10	64	% 46	% 39	% 15

Yukarıda Tablo-2’de hile ve suistimal kavramlarının akademik ve mesleki kullanım biçimleri “eş anlamlı kullanım (hile=suistimal)”, “bütünleşik kullanım (hile ve suistimal)” ve “ayrı kullanım (hileler veya suistimaller)” olmak üzere üç farklı kavramsal kullanım kategorisine ayrıştırılarak incelenmiştir. *Eş anlamlı kullanım*; orjinalinde “fraud” olarak ifade edilen hile kavramının Türkçe karşılığının suistimal olarak çevrildiği ve hile ve suistimalin aynı anlama gelecek şekilde birbirinin yerine kullanıldığı kullanım şeklini, *bütünleşik kullanım*; orjinalinde “fraud” olarak ifade edilen hile kavramının Türkçe karşılığının hile ve orjinalinde “corruption” olarak ifade edilen kavramın “suistimal” olarak çevrildiği ve hile ve suistimalin aynı anlama gelmeden birlikte ele alındığı kullanım şeklini, ayrı kullanım; hile ve suistimal kelimelerinin aynı anlama gelmeden birbirinden ayrı iki farklı kavram olarak ele alındığı kullanım şeklini ifade etmektedir. Eş anlamlı kullanımdan farklı olarak bütünleşik kullanımda ilgili çalışmalarda hile ve suistimal kavramları salt olarak kendi anlamlarını ifade edecek şekilde birlikte ele alınıp değerlendirilmiş, ancak aynı anlamda kullanılmamıştır. Ayrı kullanımda ise bütünleşik kullanımda olduğu gibi kavramlar ayrı ayrı kendi anlamlarını ifade edecek şekilde kullanılmış, ancak bütünleşik kullanımdan farklı olarak kavramlar arası benzerlikler veya farklılıklar açısından birlikte değerlendirilmemiş ve iki ayrı kavram olarak belirtilmiştir. Buna göre incelenen çalışmaların %46’sında hile ve suistimal kelimelerinin eş anlamlı olarak kullanıldığı tespit edilmiştir. Eş anlamlı kullanım şeklini, %39’luk oranla bütünleşik kullanım ve %15’lik oranla ayrı kullanım şekli takip etmiştir. Eş anlamlı kullanım şeklinde en fazla ağırlığa sahip olan yayın türleri ise sırasıyla tezler (%80), mesleki kuruluşlara ait araştırma raporları ve yayınları (%57) ile akademik

makaleler (%43) olmuştur. Tablo-1’de özetlendiği üzere bu yayın türlerinden tam metin bildiri kitabı ve tartışma notu ile mesleki kuruluşlara ait araştırma raporları ve yayınlarında uluslararası literatüre ait çalışmaların daha fazla olmasına rağmen özellikle tezlerin tamamının içeriği ulusal literatüre ait yayınlardan oluşmaktadır. Buna göre ulusal literatürde kavramların eş anlamlı şekilde kullanım eğiliminin daha fazla olduğu söylenebilir. Benzer şekilde bütünleşik kullanımın en fazla görüldüğü yayın türü makale (%54) olarak karşımıza çıkmaktadır. Tablo-1’de belirtildiği üzere söz konusu makalelerin %30’u ulusal, %70’i ise uluslararası literatüre aittir. Bunun sebebi uluslararası literatüre ait makalelerin tamamında ulusal literatürün aksine ağırlıklı olarak bütünleşik kullanımın tercih edilmesi sebebiyle makale kategorisinde gözlemlenen bütünleşik kullanım şekli yüzdesinin artmasıdır. Buna göre genel olarak ulusal literatürde eş anlamlı, uluslararası literatürde ise bütünleşik kullanım eğiliminin ağırlıklı olduğu söylenebilir. Ayrı kullanım şeklinin ise mesleki standartlarda (%60) en fazla, elektronik kitaplar hariç diğer tüm yayın türlerinde ise en az kullanım oranına sahip olduğu görülmektedir. Elektronik kitaplarda ayrı kullanım şekli, eş anlamlı kullanım şekli ile aynı yüzdeye sahiptir.

5. Sonuç

Uluslararası literatürde hile, “fraud” kelimesine karşılık gelirken suistimal, “corruption” kelimesine karşılık gelmektedir. Buna ek olarak suistimal kelimesinin uluslararası literatürdeki bazı kaynaklarda “financial abuse” ve/veya “waste” kelimeleri ile de ifade edildiği görülmektedir. Buna göre uluslararası literatürde “hile (fraud)” ve “suistimal (corruption/ financial abuse/ waste)” kavramları genel olarak birbirinden ayrıştırılmıştır ve çeşitli akademik ile mesleki yayınlarda iki ayrı kavram olarak ifade edilmektedir. Ulusal literatüre bakıldığında ise pek çok yayın ve çalışmada hile ve suistimalin eş anlamlı olarak kullanıldığı, çalışmaların içerisinde “hile (suistimal) veya suistimal (hile)” ibarelerine yer verildiği, hile üçgeni kavramının suistimal üçgeni olarak çevrildiği, hile ile ilgili uluslararası kuruluşların araştırma raporlarında yayınlanan istatistiki sonuçların ise Türkiye’deki yetkili temsilci kuruluşlarca doğrudan suistimal ile ilgili sonuçlar gibi ele alınıp yansıtıldığı görülmektedir. Özellikle araştırma konusu kavramların Türkiye’deki temsilci mesleki kuruluşlarca veya örgütlerce benimsenen kullanım şekli ve bu kullanım şeklini ilgili mesleki yayın ve raporlara yansıtma şekilleri de ulusal literatürdeki diğer yayın türleri üzerinde önemli bir etkiye sahiptir. Çalışmada yer verilen araştırma kapsamında yapılan incelemede elde edilen sonuçlar da bu durumu desteklemektedir. Nitekim araştırmada incelenen ulusal literatürdeki yayınların bazılarında, ilgili meslek kuruluşlarınca veya örgütlerinca (USİD, TİDE, bağımsız denetim şirketleri vb. gibi) İngilizceden Türkçeye yapılan çevirilerde “fraud” kelimesinin *suistimal* şeklinde çevrilmiş olması ve dolayısıyla bu kuruluşlara uyumun sağlanması amacıyla *çalışmada* hile yerine suistimal sözcüğünün kullanıldığına yönelik açıklamalara yer verildiği görülmüştür. Hile ve suistimal kavramları temel yapısal özellikleri açısından birbirine benzer kavramlar olmakla birlikte kavramsal olarak aynı anlamı ifade etmemektedir. Buna rağmen kavramlar arası benzerlikler sebebiyle söz konusu iki kavram zaman zaman aynı konseptin içinde eş anlamlı şekilde kullanılabilen, bu durumda ise çeşitli anlam kargaşaları ortaya çıkabilmektedir. Çalışmada yapılan inceleme sonucunda hile ve suistimal içerikli çalışmalarda kavramların akademik ve mesleki kullanım şekli ile ilgili ağırlıklı olarak iki farklı yaklaşımın

benimsendiği görülmüştür. Bunlardan birincisi eş anlamlı yaklaşım (%46) ve ikincisi bütünlüklü yaklaşım (%40). Üçüncü yaklaşımı temsil eden ayrı kullanım ise incelenen çalışmaların sadece %14'ünde görülmüştür. Birinci yaklaşım kapsamında pek çok akademik yayında, daha önce "hile" olarak adlandırılan kavramların hile yerine "suistimal" olarak adlandırılmaya başlandığı görülürken ikinci yaklaşımda hile ve suistimal ibarelerine aynı başlık içerisinde iki ayrı kavramı ifade edecek şekilde yer verildiği görülmüştür. Birinci yaklaşımın aksine "hile" ve "suistimal" kavramlarını salt birer kavram olarak kabul eden ve bütünlüklü şekilde kullanan ikinci yaklaşımın kavramların orijinaline sadık kalınması ve anlam bütünlüğünün sağlanması açısından daha doğru bir yaklaşım olduğu söylenebilir. Bu doğrultuda özellikle ulusal literatürde yaşanan kavram ve anlam kargaşasının önüne geçilebilmesi için akademik yayınlar üzerinde etkisi bulunan çeşitli meslek kuruluşları veya örgütlerce kavramların Türkçeye yapılan çevirilerinde ve Türkçe yayınlanan araştırma raporları ile yayınlarında mümkün olduğunca söz konusu kavramların orijinal karşılığına sadık kalınması büyük önem taşımaktadır.

Kaynakça

- ACFE (2022). <https://www.acfe.com/-/media/files/acfe/pdfs/rtnn/2022/2022-rtnn-fraud-tree.pdf>. (Erişim Tarihi:04.06.2024)
- Aktaş, N., Dinç, E. ve Atabay, E. (2021). 19.Uluslararası Türk Dünyası Sosyal Bilimler Kongresi Tam Metin Bildiri Kitabı. Kırksekiz, A., Can, A.C., Çalışkan, H., Taşkın, K., Şahin, K. Uçar, M.K. & Kol, S. (Editörler). Türkiye'de sertifikalı hile araştırmacılığının mevcut durumu ve sertifika sahiplerinin geleceğe yönelik görüşleri (pp.360-373). Sakarya Üniversitesi.
- Akyel, N. ve Sert, B. (2019). Business & management practices. Fırat, D., Yılmaz, O. & Smilkova, D. (Eds.), *Accounting fraud and evaluation of the fraud reports of international* (pp.119-134). IJOPEC Publication.
- Alkan, B.S. (2020). Hile riski yönetiminde proaktif yaklaşımlar ve araçlar: işletme yöneticileri üzerine niteli bir araştırma, *Denetim*, 21 (11), 66-81.
- Altunal, I. (2019). *Muhasebe manipülasyonu ve tahmin modelleri*. Eğitim Yayınevi.
- Ambrus, I. ve Farkas, A. (2018). Compliance activities against fraud and corruption in Hungary. *Journal of Eastern European Criminal Law*, 2, 35-47.
- Assagaf vd. (2022). Factors affecting earning management in companies on Indonesia Stock Exchange: study of fraud and corruption practices. *Economics and Business Quarterly Reviews*, 5(3), 90-101, DOI: 10.31014/aior.1992.05.03.439.
- Ataman, B. ve Aydın, R. (2017). Hile denetimi ve denetçilerin hile tespitine yönelik bir araştırma. *Marmara Business Review*, 2(1), 1-23.
- Aytekin, M.İ. (2022). *Adli muhasebe kapsamında uzman tanıklık (bilirkişi tanıklığı), dava destekleri, hile, yolsuzluk ve suistimal denetçiliği: Karaman ilinde bir araştırma* (Yayın No.776710) [Yüksek lisans tezi, Karamanoğlu Mehmet Bey Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.
- Ay, N. ve Akçakanat, Ö. (2020). *Bankalarda kredi sürecinin iç kontrol sistemi açısından değerlendirilmesi*. Hiperyayın. E-ISBN:978.625.7845-12-0.
- Balkan, B. ve Kahyaoglu, S.B. (2019). 9. Uluslararası Balkanlarda Sosyal Bilimler Kongresi Tam Metin Bildiriler Kitabı. Coşkun, S.Y. (Editör). *Yönetim kurulunun suistimal önlemedeki sorumlulukları: finans sektörü üzerine bir değerlendirme* (pp.223-229). İzmir Bakırçay Üniversitesi.
- Barnes, T.D. ve Beaulieu, E. (2014). Gender stereotypes and corruption: how candidates affect perceptions of election fraud. *Politics & Gender*, 10, 365-391.

- Bozkurt, N. (2009). İşletmelerin kara deliği hile: çalışan hileleri. Alfa Yayınları.
- Callen, M. and Long, J.D. (2015). Institutional corruption and election fraud: evidence from a field experiment in Afghanistan. *The American Economic Review*, 105 (1), 354-381, DOI:10.1257/aer.20.120427.
- Cambridge Dictionary. *Dictionary.*, <https://dictionary.cambridge.org> , (Erişim Tarihi: 11.11.2023)
- Ceylan, E. (2020). *Türk vergi hukuku kapsamında muhasebe düzensizliklerinin değerlendirilmesi ve muhasebe meslek mensuplarına yönelik bir araştırma (Yayın No.641529)* [Doktora tezi, Bilecik Şeyh Edabali Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.
- Ceylan, E. (2021). *Muhasebe düzensizlikleri ve vergi kapsamında bir inceleme*. Efe Akademi. E-ISBN:978.625.7729-90-1.
- Crumbley, D. ve Ariail, D. (2020). A different approach to detecting fraud and corruption: a venn diagram fraud model. *Journal of Forensic and Investigative Accounting*, 12 (2).
- Çalış, E., Keleş, E. ve Engin, A. (2014). Hilenin ortaya çıkartılmasında bilgi teknolojilerinin önemi ve bir uygulama. *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, 63, 93-108, DOI: 10.25095/mufad.396479.
- Çalıyurt, K. ve Tezgel, D. (2015). Sigorta şirketlerinde finansal tablo suistimalleri. *Muhasebe ve Denetime Bakış*, 15, 46-33.
- Çiçek, S. (2020). *Lojistik sektöründe hile riski yönetimi ve iç kontrol sisteminin etkinliği* (Yayın No.642546) [Yüksek lisans tezi, İstanbul Gelişim Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi
- Deloitte (2017). <https://www2.deloitte.com/content/dam/Deloitte/tr/Documents/risk/Suistimal%20Riskinin%20Yönetimi.pdf>, (Erişim Tarihi:14.09.2023)
- Doğan, S. ve Kayakıran, D. (2017). İşletmelerde hile denetiminin önemi. *Maliye Finans Yazıları*, 108, 167-188.
- Dominic, P.R. (2018). A model for preventing corruption. *Journal of Financial Crime*, Vol.25, No.2, 545-561.
- Durkaya, İ. (2008). *Türk bankacılık sektöründe suistimallerin engellenmesinde iç denetimin rolü* (Yayın No.261912) [Yüksek lisans tezi, İstanbul Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi
- Durmaz, Ş. (2019). *Açfe raporu kapsamında hile denetimi ve adli muhasebeye yönelik değerlendirme* (Yayın No.569637) [Yüksek lisans tezi, Kırıkkale Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi
- Elmacı, O. ve Özmen, S. (2022). 8.th International EMI entrepreneurship & social sciences congress proceedings e-book. Karadal, H., Dinçer, M., Duman, N. & Kulu, T. (Eds.), *Kurumsal sürdürülebilirlik perspektifinde yaratıcı muhasebe üzerine literatür taraması ve değerlendirilmesine yönelik betimsel bir çalışma* (pp. 771-788). Dilkur Academy.
- Ernst & Young (2015). <https://eyfinancialservicesthoughtgallery.ie/wp-content/uploads/2015/10/EMEIA-FRAUD-SURVEY-2015-FINAL-060515.pdf>, (Erişim Tarihi:15.11.2023)
- Ernst & Young (2020). https://www.ey.com/tr_tr/ey-turkiye-yayinlar-raporlar/yolsuzluk-ve-usulsuzluk-ile-mucadeledeki-gizli-silah-etik-hat, (Erişim Tarihi:14.09.2023)
- Gökoğlan, K. (2022). *Denetimde yeni trendler teori ve uygulamalar*. BKM Kitap. ISBN: 978.625.8341713.
- Hacıhasanoğlu, T. ve Karaca, N. (2015). Potansiyel muhasebe meslek mensuplarının hile algısı üzerine Bozok Üniversitesi'nde yapılan bir araştırma. *Niğde Üniversitesi İİBF Dergisi*, 8(1), 117-130.
- Henderson, W. (2019). Building partnerships to combat fraud and corruption via effective sai technical support. *International Journal of Government Auditing*, 46(2), 40-41.
- Hoke, T. (2016). Zero tolerance for bribery and corruption is still the imperative. *Civil Engineering*, 91 (4), 22-23.
- Humphrey et al. (2023). Fraud pentagon: detection of financial statements fraud in a firm. *Mediterranean Journal of Social Sciences*, 14 (6), 102-113.
- IIA. Standards Glossary. *2017 Standards glossary*, <https://www.theiia.org/en/standards/what-are-the-standards/mandatory-guidance/standards/standards-glossary/>, (Erişim Tarihi: 11 Kasım 2023)

- IIA (2019). <https://www.theiia.org/globalassets/documents/resources/fraud-and-internal-audit-assurance-over-fraud-controls-fundamental-to-success-april-2019/fraud-and-internal-audit-turkish.pdf>, (Erişim Tarihi: 11.11.2023)
- Kagias et al. (2022). The fraud triangle – an alternative approach. *Journal of Financial Crime*, Vol.29, No.3, 908-924. DOI: 10.1108/JFC-07-2021-0159.
- Kapardis, M.K. ve Levi, M. (2023). Fraud and corruption in football. *Journal of Financial Crime*, 30 (4), 891-907. DOI: 10.1108/JFC-03-2023-0046.
- Karahan, A. (2022). Hilenin tespiti ve önlenmesi: iç denetim perspektifi. *Journal of History School*, 15 (58), 1554-1580. DOI: 10.29228/Joh.57755.
- Kavut, L. ve Adiloğlu, B. (2017). Seçmeler 2017. Yücel, G. (Editör), *Suistimal eylemleri: vakalarla genel bakış* (pp.159-170). İstanbul Üniversitesi Muhasebe Enstitüsü.
- Kazan, G. (2020). Hile üçgeni, hile elması ve hile beşgeni: hile eylemlerinin nedenlerine ilişkin teorilere kavramsal bakış. *Muhasebe ve Denetime Bakış*, 62, 245-258.
- KGK (2023). Finansal Tabloların Bağımsız Denetiminde Bağımsız Denetçinin Hileye İlişkin Sorumlulukları. https://kgk.gov.tr/Portalv2Uploads/files/Duyurular/v2/BDS/BDS_240.pdf, (Erişim Tarihi: 11.11.2023).
- Kılıç, İ ve Ünal, S. (2022). Finansal hilelerin tespit edilmesinde kullanılan veri madenciliği yöntemleri ve Borsa İstanbul'da bir uygulama. *Muhasebe ve Denetime Bakış*, 67, 181-208. DOI: 10.55322/mdbakis.1068503.
- Kiracı, M. (2013). Hileye yönelik uluslararası kuruluşların hazırladığı raporların bağımsız denetim açısından değerlendirilmesi. *MUVU Dergisi*, 91, 87-106.
- Kocameşe, M. (2015). İşletmelerde suistimal (yolsuzluk) risklerinin yönetimi. *Mali Çözüm*, 199-207.
- Konak, K. (2019). *Yaratıcı muhasebe uygulamalarının bağımsız denetimin kalitesi ile ilişkisi* (Yayın No.603078) [Yüksek lisans tezi, Marmara Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi
- KPMG (2020). <https://kpmg.com/tr/tr/home/gorusler/2020/12/bir-suistimalcinin-profilini-2020.html>, (Erişim Tarihi:14.09.2023)
- Kratcoski, P.C. ve Edelbechar, M., (2018). *Fraud and corruption: major types, prevention, and control*. Springer.
- Kurt, A. (2021). *Sosyal güvenlik sisteminde sağlık sektöründeki suistimallerle mücadelede yazılım destekli model önerisi* (Yayın No. 666586). [Doktora tezi, Gazi Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi
- Kutlar, M. (2020). *Kasko sigortalılarında hasar suistimalini etkileyen faktörlerin belirlenmesi: ki-kare analizi uygulaması* (Yayın No. 630033) [Yüksek lisans tezi, İstanbul Ticaret Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.
- L'Heureux, A. (2022). The case study of Los Angeles city & county fraud, embezzlement and corruption safeguards during times of pandemic. *Public Organization Review*, 22, 593-610, DOI: 10.1007/s11115.022.00641-w.
- Lubbe, W., Ham-Balayı, W. ve Smit, K. (2020). The integrative literature review as a research method: A demonstration review of research on neurodevelopment supportive care in preterm infants. *Journal of Neonatal Nursing*, Vol.26, No.6, 308-315, DOI: 10.1016/j.jnn.2020.04.006.
- Lyra, M.S, Damasio, B., Pinheiro, F.L. and Bacao, F. (2022). Fraud, corruption, and collusion in public procurement activities, a systematic literature review on data-driven methods. *Applied Network Science*, 7 (83), 1-30. DOI:10.1007/s41109.022.00523-6.
- Maulidi, A. ve Ansel, J. (2022). Corruption as distinct crime: the need to reconceptualise internal control on controlling bureaucratic occupational fraud. *Journal of Financial Crime*, 29 (2), 680-700. DOI: 10.1108/JFC-04-2021-0100.
- Muller, L. (2022). The anti-corruption strategy: what is my role regarding combatting fraud and corruption?, *Cigfaro Journal*, 23 (2), 42-45.

- Nagnonhou, S.R.B. and Imoniana, J.O.. (2023). Role of connectors in corporate fraud and corruptions in era of circular economy, *Social Sciences*, 12 (134), 1-20. DOI: 10.3390/socsci12030134.
- Nita vd. (Eds.), (2022). *Mechanism for preventing and combating frauds and corruption in romania to ensure sustainable development*. Florida Üniversitesi.
- Oxford University Press. Dictionary. (2005). *Advanced learner's dictionary* (7th ed., p.329 and p.592).
- Purba, R.B., Aulia, F., Tarigan,VCE., Pramono,AJ. And Umar,H. (2022). Detection of corruption in village fund management using fraud analysis. *General Management*, 23 (190), 120-128. DOI: 10.47750/QAS/23.190.14.
- PwC (2022). <https://www.pwc.com/gx/en/services/forensics/economic-crime-survey.html>, (Erişim Tarihi: 11.11.2023)
- Sandari, T. ve Ariputra, H. (2022). The influence of the whistleblowing system on fraud detection in efforts to eradicate corruption. *Jurnal Ekonomi Akuntansi* (JEA17), 7 (2), 38-51.
- Saraçoğlu, G. ve Tuncel, A. (11-12 Kasım, 2013). *Suistimal riski ve analitik yaklaşımlar* [Kongre sunumu]. 17. Türkiye İç Denetim Kongresi, İstanbul, Türkiye. <https://www.tide.org.tr/page/224/Kongre-Sunumlari>.
- Selimoğlu, S. ve Altunel, M. (2020). Şirketlerin karşılaştıkları hile ve suistimal kaynaklı zararların uluslararası boyutlarının analizi. *Küresel İktisat ve İşletme Çalışmaları Dergisi*, 9 (17), 118-135.
- Simms, A. (2021). AS8001: Fraud and Corruption Control – Is Your Business Ready for the Changes?. *Ethics & Governance*, 10 (3), 54-58.
- Syofyan, E. vd. (2021). Corruption from fraud theory perspective. *Jurnal Ekonomi Akuntansi*, 9 (2), 165-174.
- Şen, E. (2019). *Adli muhasebe kapsamında siber suçlar ve adli bilişim* (Yayın No. 574842) [Yüksek lisans tezi, Marmara Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi
- Şimşek, K. (2019). *Uluslararası iç denetim standartları kapsamında yürütülen iç denetim uygulamalarının kurumsal yönetim kalitesi üzerindeki rolü: Borsa İstanbul kurumsal yönetim endeksinde yer alan şirketler üzerinde bir anket çalışması* (Yayın No. 538061) [Doktora tezi, Marmara Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi
- Tapkan, M. (2020). *Uluslararası iç denetim standartlarına göre iç denetimin suistimal alanındaki rol ve sorumlulukları ve bir uygulama* (Yayın No.646347) [Yüksek lisans tezi, Işık Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi
- TCK, Kanun Numarası: 5237, Kabul Tarihi:26.09.2004, RG 12.10.2004/25611.
- Türedi, H ve Celayir, D. (2021). Hilenin tespiti ve önlenmesinde iç kontrol yapısının etkinliği. *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 8 (1), 1-20.
- Türedi, H. (2020). *Hile denetimi*. İstanbul Ticaret Üniversitesi.
- TDK Sözlükleri. *Genel Türkçe sözlük.*, <https://sozluk.gov.tr>, (Erişim Tarihi: 11.11.2023)
- TİDE, (2023). Sözlük. *İç denetim terimleri sözlüğü*, <https://www.tide.org.tr/page/142/Sozluk>, (Erişim Tarihi: 11.11.2023)
- TİDE, (2019). <https://www.tide.org.tr/page/338/Pozisyon-Raporlari>, (Erişim Tarihi: 04.06.2024)
- Tüysüz, F. (2017). *Dolandırıcılık suçu* (Yayın No. 489250) [Yüksek lisans tezi, Başkent Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.
- Umar, H., Apriani, U. ve Purba, R. (2021). The roles of government internal control system to minimize corruption through the fraud star. *International Journal of Financial Research*, 12 (3), 407-420, DOI: 10.5430/ijfr.v12n3p407.
- Wolfe, D. ve Hermanson, D.R. (2004). The fraud diamond: considering the four elements of fraud. *CPA Journal*, 38-42.

- Yalçın, N. (2022). Kıpmg vak'ası II. *Muhasebe Enstitüsü Dergisi*, 67, 83-96, DOI: 10.26650/MED.1115826.
- Yazıcı, N. (2018). Hile üçgeni: fırsatların önlenmesinde kırık camlar teorisi, *Üçüncü Sektör Sosyal Ekonomi Dergisi*, 53 (3), 843-851. DOI: 10.15659/3.sektor-sosyal-ekonomi.
- Yelken, C. (2019). *Bankacılıkta dolandırıcılık eylemleri ve önlenmesine yönelik yöntemler: banka uygulaması* (Yayın No.607393) [Yüksek lisans tezi, Marmara Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi
- Yıldırım, G. (2019). Hasılatın tespiti ve hasılat hilelerinde denetçinin rolü. *Vergi Dünyası*, 458, 41-48.
- Zhang, J. (2018). Public governance and corporate fraud: evidence from the recent anti-corruption campaign in China. *Journal of Business Ethics*, 148, 375-396. DOI: 10.1007/s10551.016.3025-x.

FRAUD OR CORRUPTION & ABUSE? A CONCEPTUAL ANALYSIS BY AN INTEGRATIVE LITERATURE REVIEW

N. Gözde BİRCAN*

Over the last decades, the growth in economic crimes has become a serious problem for all kinds of organizations. Particularly, fraud and corruption have taken the lead in these economic crimes. Therefore, these two terms; fraud and corruption have been a hot topic in both business life and academic life. With the growing desire to disputing the issue of fraud and corruption for the sustainability of organizations in time, the concept of fraud and corruption have been frequently used in both written and spoken language in different ways by different writers, academicians, or authorities. As a result of it, these two concepts are often used interchangeably, and that generally caused confusion problems of concepts in Turkish translations. Unlike translations from English to Turkish, fraud and corruption are defined in a separate way in English. Fraud is basically defined as “*the crime of getting money by deceiving people or criminal deception*” while corruption is defined as “*illegal or dishonest behavior by people in power*” based on the definitions of Cambridge and Oxford Dictionaries. The tendency to use the terms which have different meanings in the same sense has caused an exact confusion in the concepts. Especially in translations from English to Turkish, the fact that each authorized institution has adopted its own translation makes it difficult to understand the difference between the concepts. In addition to this, Turkish academicians, writers, and professional organizations have defined these two concepts depending on the context in which the terms and definitions made by authorized institutions and organizations were applied to provide content integrity even if they were wrong.

Although the concepts of fraud and abuse are similar to each other in terms of their basic structural and characteristic features, they do not have the same meaning conceptually. However, due to the similarities between the concepts, the two concepts in question can sometimes be used synonymously within the same concept, and in this case, various semantic confusions may arise. The problem of semantic confusion is generally seen in Turkish translations. Because, in international studies, the concepts of “fraud” and “corruption” are generally differentiated from each other. But regarding

---

* Dr. Öğr. Üyesi, T.C. İstanbul Kültür Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, İşletme Bölümü (İngilizce), E-Mail: g.bircan@iku.edu.tr, ORCID: 0000-0002-0217-6339.

the Turkish studies and research reports, it is seen that the concepts are used synonymously in many publications, the concept of the fraud triangle is translated as the corruption triangle, and the statistical results published in the research reports of international organizations related to fraud are handled, and reflected as results directly related to fraud by the authorized representative organizations in Turkey. The results obtained in the examination carried out within the scope of the research included in this study also support this situation, too.

In the study, to prevent confusion of the two concepts and make the concepts well understood, firstly, the relationship regarding similarities and differences between the concepts was discussed, and then the ways of different usage of the terms were analyzed by integrative literature review. The study has shown that mainly two different approaches were adopted regarding the academic and professional use of the concepts in the studies involving fraud and abuse. The first of one of these approaches is the synonymous approach (46%), and the second one of these approaches is the integrated approach (40%). The first or synonymous approach refers to Turkish translations in which fraud is translated as corruption or abuse, and they are used interchangeably by meaning the same thing. Within the scope of the first or synonymous approach, it has been seen that in many academic publications, the concepts that were previously called “fraud” have started to be called “corruption or abuse” instead of fraud. While the second or integrated approach refers to being loyal to the originality of the concepts of fraud and corruption or abuse, and based on the second approach the concepts are used in different meanings. Regarding the second or integrated approach, it has been seen that the concepts of fraud, and corruption or abuse are included in the same title to express two different concepts. Comparing the two approaches, the integrated approach would be preferably better to maintain content integrity rather than the synonymous approach which has caused an exact contradiction in the terms. In this meaning, it is of great significance to be loyal to the originality of the concepts in question as much as possible especially to prevent the confusion of concepts, and semantic confusions in the Turkish containing the translations from English to Turkish, and related research reports, and studies published in Turkish by various professional organizations that have a material impact on academic publications.